

обумовлені фаціальними особливостями території і соотношенням между факторами почвообразования. Выше верхней границы леса, за излишне влажного и холодного климата, буроземный процесс дополняется дерновым, что способствует формированию уникальных горно-лугово-буроземных почв. Экологически неограниченное освоение полонин приводит к интенсификации деградационных процессов и формированию специфических антропогенно измененных горно-лугово-буроземных почв, отличающихся по своим свойствам и качествам от целинных.

Ключевые слова: буроземы, горно-лугово-буроземные почвы, номадная трансформация, Свидовецкий, Черногорский массив, Украинские Карпаты.

Надійшла до редколегії 01.09.2017

УДК 631.472.6 (41/42)

Гаськевич В. Г.

*Львівський національний університет
імені Івана Франка*

ПІДЗОЛИСТО-ДЕРНОВІ ПОВЕРХНЕВО-ОГЛЕСНІ ҐРУНТИ ПІВНІЧНО-ЗАХІДНОГО ПЕРЕДКАРПАТТЯ ТА ЇХНЯ АГРОТЕХНОГЕННА ТРАНСФОРМАЦІЯ

Ключові слова: підзолисто-дернові поверхнево-оглеєні ґрунти, гранулометричний склад, гумус, ерозія, деградація, охорона ґрунтів

Постановка проблеми у загальному вигляді. У структурі ґрунтового покриву північно-західного Передкарпаття підзолисто-дернові поверхнево-оглеєні ґрунти займають вагомe місце. Їхня площа становить 21,8 тис. га, з них 17,7 тис. га використовуються під ріллею [3]. Характеризуються значною потужністю гумусово-елювіального горизонту, легкосуглинковим або середньосуглинковим гранулометричним складом, ґрунти відзначаються найвищою природною родючістю на території досліджень. Вони здавна інтенсивно використовуються переважно під ріллею, городами, сіножаттями і пасовищами. Власне тривалий антропогенний пресинг суттєво впливає на ґрунтові режими і процеси, змінює їхні властивості. При цьому такі зміни можуть мати як позитивний, так і негативний, деградаційний характер. Тому вивчення підзолисто-дернових поверхнево-оглеєних ґрунтів є актуальним, воно має наукове і прикладне значення, дозволить охарактеризувати їхні властивості і оцінити сучасний стан в контексті розвитку деградаційних процесів, при необхідності розробити заходи раціонального використання і охорони.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Підзолисто-дернові поверхнево-оглеєні ґрунти на теренах України вивчені недостатньо, про що свідчить дуже мала кількість наукових публікацій, де висвітлюються їхні морфологічні особливості, фізичні і фізико-хімічні властивості. Зокрема, в "Атласе почв Украинской ССР" (1979) проф. Д. І. Ковалишин дана характеристика

підзолисто-дернових ґрунтів Новгород-Сіверського Полісся. Деякі відомості про морфологічну будову, номенклатуру досліджуваних ґрунтів містяться у працях Н. Б. Вернандер (1958), М. І. Полупана (1988), Я. С. Оленчука і А. Г. Николина (1969). З останніх наукових публікацій, присвячених даній тематиці, є стаття В. Г. Гаськевича "Підзолисто-дернові ґрунти Малого Полісся" (2006), де висвітлено географію, морфологічні особливості, властивості підзолисто-дернових легкосуглинкових ґрунтів Малого Полісся [1].

Постановка завдання. При дослідженні підзолисто-дернових поверхнево-оглеєних ґрунтів північно-західного Передкарпаття ставились наступні завдання: охарактеризувати морфологічні особливості, фізичні та фізико-хімічні властивості ґрунтів. Об'єктом досліджень є підзолисто-дернові поверхнево-оглеєні ґрунти на делювіальних відкладах, зайняті під ріллею. Предмет досліджень – морфологічні особливості, фізичні та фізико-хімічні властивості ґрунтів і їхня трансформація під впливом сільсько-подарського використання.

Дослідження підзолисто-дернових поверхнево-оглеєних ґрунтів північно-західного Передкарпаття проводилось на території Довгівської сільської та Меденицької селищної рад Дрогобицького р-ну Львівської області, де на ріллі були вибрані модальні ділянки у вигляді катен і закладено низку ґрунтових розрізів. Польові обстеження проводились в післявегетаційний період. При проведенні польових і лабораторних робіт

використано наступні методи: порівняльно-географічний, порівняльно-профільний, аналітичний, статистичний.

Виклад основного матеріалу.

Підзолисто-дернові поверхнево-оглеєні ґрунти (Albeluvisols Gleyic (ABgl), Umbrisols Gleyic (UMgl)) є зональними для північно-західного Передкарпаття і виділяються на рівні підтипу дерново-підзолистих ґрунтів. На території досліджень здебільшого поширені поверхнево-глеюваті, менше – поверхнево-глеюві види ґрунтів. Н.Б. Вернандер (1958) пов'язує формування підзолисто-дернових ґрунтів зі зміною підзолистого процесу ґрунтотворення на дерновий. Їх також необхідно диференціювати від близьких до них морфологічно, сильно окультурених відмін дерново-підзолистих ґрунтів.

Для характеристики морфологічних особливостей підзолисто-дернових поверхнево-оглеєних ґрунтів наводимо опис розрізу №1, закладеного на північ від с. Довге Дрогобицького району Львівської області.

Координати розрізу: N-49°23'42.36"; E-23°39'52.51"; h-298 м.

Рельєф – Дрогобицька височина, слабохвлясте вододільне плато, слабовипукла ділянка, крутизна 0-1°.

Угіддя – рілля. Культура – пшениця (стерня).

Поверхня ґрунту – не задернована, грудкувата, тріщинувата, борознувата.

Закипання від 10% HCl – немає.

Ознаки оглеєння – з поверхні.

Ґрунт – підзолисто-дерновий поверхнево-оглеєний середньосуглинковий на делювіальних відкладах.

- HEop.gl – гумусово-елювіальний орний горизонт, сірий з помітним буруватим відтінком, неоднорідний, середньосуглинковий, грудкувато-зернистої структури, вологий, щільний, кремнеземиста присипка SiO₂, залізисто-манганові пунктації, червоточини, копроліти, кротовини, корінці рослин, уламки вапняку, кусочки цегли, напіврозкладені поживні рештки, перехід до горизонту HEп/op.gl помітний за складенням, рівний, співпадає з глибиною оранки.
- HEп/op.gl – підорний гумусово-елювіальний горизонт, сірий з буруватим відтінком, неоднорідний, середньосуглинковий, дрібногрудкуватий, вологий, щільний, присипка SiO₂, залізисто-манганові пунктації, багато червоточин, копроліти, кротовини, корінці рослин, перехід до горизонту EHigl ясний за забарвленням і структурою.
- EHigl – елювіальний горизонт, гумусований, білясто-сірий з бурими плямами, дуже неоднорідний, середньосуглинковий, грудкувато-пластинчастої структури, вологий, щільний, рясна присипка SiO₂, залізисто-манганові пунктації, вохристі плями, червоточини, копроліти, корінці рослин, перехід до горизонту legl ясний за забарвленням, щільністю і структурою.
- legl – верхня частина ілювіального горизонту, світло-бурого з білястими плямами забарвлення, дуже неоднорідний, середньосуглинковий, горіхуватої структури, вологий, дуже щільний, натіки півтора-оксидів R₂O₃ по гранях структурних агрегатів, вохристі плями, залізисто-манганові пунктації, корінці рослин, червоточини, кротовини, перехід до горизонту lgl ясний за забарвленням і структурою.
- lgl – ілювіальний горизонт, темно-бурий, дуже неоднорідний, середньосуглинковий, горіхувато-призматичний, вологий, дуже щільний, натіки півтора-оксидів R₂O₃ по гранях структурних агрегатів, вохристі плями, залізисто-манганові пунктації, зрідка корінці рослин, червоточини, кротовини, перехід до горизонту IPgl поступовий за забарвленням.
- IPgl – ілювіальний перехідний горизонт, темно-бурий з вохристим відтінком, дуже неоднорідний, середньосуглинковий, призматичної структури, вологий, дуже щільний, натіки півтораоксидів R₂O₃ по гранях структурних агрегатів, рясні вохристі плями, залізисто-манганові пунктації, зрідка трапляються корінці рослин і кореневини, червоточини, перехід до горизонту Pigl поступовий за забарвленням.
- Pigl – перехідний до ґрунтотворної породи горизонт, слабо ілювіований, бурий з жовтувато-вохристим відтінком, дуже неоднорідний, середньосуглинковий, призматично-брилистої структури, вологий, дуже щільний, слабкі натіки півтораоксидів R₂O₃ по гранях структурних агрегатів, рясні вохристі плями, залізисто-манганові пунктації, трапляються кореневини, перехід до горизонту Pgl поступовий за забарвленням.
- Pgl – ґрунтотворна порода, делювіальні відклади, сизувато-вохристого забарвлення, дуже неоднорідний, середньосуглинковий, безструктурний, вологий, дуже щільний, рясні вохристі і сизі плями оглеєння.

За нашими розрахунками, слабозмиті підзолисто-дернові поверхнево-оглеєні ґрунти унаслідок ерозійної деградації втратили від 8 до 16 см ґрунтової товщі, середньозмиті – від 30 до 33 см, сильнозмиті – 44-50 см.

За гранулометричним складом ґрунти характеризуються здебільшого як грубопилувато-середньосуглинкові (табл. 1).

Вміст фракцій фізичної глини (частинки розміром $<0,01$ мм) в гумусово-елювіальному горизонті НЕ підзолисто-дернових поверхнево-оглеєних ґрунтів становить 30,09-30,30%. Вміст мулистої фракції (частинки розміром $<0,001$ мм) коливається в межах 14,85-15,12%. Вглиб по профілю вміст фізичної глини зростає, досягаючи найвищих значень в материнській породі. Серед гранулометричних фракцій по всіх генетичних горизонтах переважає грубий пил (частинки розміром 0,05-0,01 мм), вміст якого коливається в межах 42,25-52,12% і дрібний пісок (частинки розміром 0,25-0,05 мм), – 12,94-17,88%.

В еродованих відмінах простежується тенденція до поважчання гранулометричного складу ґрунтів із зростанням ступеня еродованості. Зокрема, вміст фракцій фізичної глини в орному шарі слабонеродованих ґрунтів становить 31,65%, середньозмитих – 34,64% і сильнозмитих відмін – 36,74% (табл. 1)

Результати досліджень структурно-агрегатного складу підзолисто-дернових поверхнево-оглеєних ґрунтів засвідчують, що структура в гумусово-елювіальному горизонті НЕ частково зруйнована. Вміст агрономічно-цінних агрегатів розміром 0,25-10,0 мм коливається в межах 36,80-40,76% (табл. 2). Брилиста фракція (агрегати розміром >10 мм) складає 75,47-79,83%. Відповідно до прийнятих нормативних показників, структурний стан підзолисто-дернових поверхнево-оглеєних ґрунтів оцінюється як незадовільний. Підтвердженням цього є розрахований коефіцієнт структурності, значення якого становлять 0,58-0,69. За оцінкою рівнів деградації структурно-агрегатного складу, підзолисто-дернові поверхнево-оглеєні ґрунти перебувають у кризовому стані.

В еродованих відмінах підзолисто-дернових поверхнево-оглеєних ґрунтів вміст агрономічно-цінних агрегатів зменшується і становить 29,98-33,93% (табл. 2). Структур-

ний стан ґрунтів оцінюється як незадовільний і поганий.

Причиною деградації структурно-агрегатного складу ґрунтів, зайнятих під ріллею, є використання важкої сільськогосподарської техніки, яка переущільнює ґрунти, руйнує агрономічно-цінну структуру.

Величина щільності твердої фази в гумусово-елювіальному горизонті НЕ досліджуваних ґрунтів становить 2,33-2,39 г/см³ і вглиб по профілю має тенденцію до зростання. Величина щільності будови по профілю відзначається значною варіабельністю. За результатами досліджень, величина щільності будови в орному шарі незмитих ґрунтів коливається в межах 1,40-1,46 г/см³, в слабозмитих відмінах становить у середньому 1,38 г/см³, середньозмитих – 1,44 г/см³, в сильнозмитих – 1,52 г/см³. Із зростанням ступеня еродованості показники щільності будови мають тенденцію до збільшення. Відповідно до нормативних параметрів оцінки деградації ґрунтів за величиною щільності будови, нееродовані ґрунти зазнали механічної деградації середнього ступеня, еродовані відміни – середнього, високого і надто високого (кризового) ступеня.

Величина загальної шпаруватості є низькою, в орному шарі нееродованих підзолисто-дернових поверхнево-оглеєних ґрунтів становить 40,0%, зменшуючись вглиб по профілю (табл. 3). В еродованих відмінах загальна шпаруватість коливається в межах 39,7-41,5%. Причиною низьких значень величини загальної шпаруватості є переущільнення ґрунтів важкою технікою.

Згідно нормативних параметрів деградації за величиною загальної шпаруватості, незмиті ґрунти зазнали високого рівня, еродовані відміни – переважно високого і надто високого (кризового) ступеня деградації.

Підзолисто-дернові поверхнево-оглеєні ґрунти північно-західного Передкарпаття не відзначаються високим вмістом гумусу. Зокрема, його вміст в гумусово-аккумулятивному горизонті НЕ під ріллею становить 1,69-2,05 і оцінюється як мізерно-незначний та низький (табл. 4). Профільний розподіл має регресивно-аккумулятивний характер.

Таблиця 1 – Гранулометричний склад підзолисто-дернових поверхнево-оглеєних ґрунтів

Номер ґрунтового розрізу	Генетичні горизонти	Глибина відбору зразків, см	Гіроскопічна волога, %	Розмір частинок в мм, кількість в %						Сума частинок <0,01	Назва ґрунту за гранулометричним складом
				Фізичний пісок		Глина		мул			
				пісок	0,05-0,01-	пил	0,01-0,005-0,001				
									1-0,25 0,05		
Підзолисто-дернові поверхнево-оглеєні грубопилувато-середньосуглинкові ґрунти на делювіальних відкладах. Угіддя – рілля.											
1	HEop-gl	0-24	2,51	3,35	14,44	52,12	8,42	6,55	15,12	30,09	Грубопилувато-середньосуглинковий
	HEп/оп-gl	24-37	2,60	2,11	17,88	49,71	7,52	7,93	14,85	30,30	—/—
	EHgl	39-49	2,34	3,55	15,68	48,05	9,22	6,03	17,47	32,72	—/—
	legl	52-62	3,06	2,12	13,05	51,26	8,65	6,55	18,37	33,57	—/—
	Igl	70-80	3,15	2,62	14,96	50,65	8,95	5,97	16,85	31,77	—/—
	IPgl	90-100	3,45	3,01	15,38	50,27	7,00	7,11	17,22	31,33	—/—
	Pigl	113-123	4,10	2,14	13,54	46,70	11,62	7,58	18,42	37,62	—/—
Pgl	140-150	4,32	2,03	12,94	42,25	14,51	9,21	19,06	42,78	—/—	
Підзолисто-дернові поверхнево-оглеєні слабозмиті грубопилувато-середньосуглинкові ґрунти на делювіальних відкладах. Угіддя – рілля.											
2	HE+EHgl	0-28	2,68	2,12	15,87	50,36	8,04	6,45	17,16	31,65	Грубопилувато-середньосуглинковий
	EHgl	28-38	2,60	2,58	16,13	49,94	8,29	6,99	16,07	31,35	—/—
	legl	39-49	3,04	2,36	15,68	48,89	8,46	6,14	18,47	33,07	—/—
Підзолисто-дернові поверхнево-оглеєні середньозмиті грубопилувато-середньосуглинкові ґрунти на делювіальних відкладах. Угіддя – рілля.											
3	HE+EH+I	0-29	3,12	1,65	13,69	50,02	10,94	6,87	16,83	34,64	Грубопилувато-середньосуглинковий
	legl	29-36	3,51	1,16	15,03	49,33	10,29	7,12	17,07	34,48	—/—
	Igl	43-53	3,68	1,93	11,61	51,36	8,46	6,14	20,50	35,10	—/—
Підзолисто-дернові поверхнево-оглеєні сильнозмиті грубопилувато-середньосуглинкові ґрунти на делювіальних відкладах. Угіддя – рілля.											
4	EH+legl	0-27	4,28	1,41	14,62	47,22	12,27	7,05	17,42	36,74	Грубопилувато-середньосуглинковий
	Igl	35-45	4,36	1,36	12,71	47,81	12,07	8,21	17,93	38,21	—/—
	IPgl	54-64	4,87	1,25	10,92	50,67	10,38	7,26	19,52	37,16	—/—

Таблиця 2 – Структурно-агрегатний склад ґрунтів
Цисельник – сухе просіювання
Знаменник – мокре просіювання

Номер ґрунтових розривів	Генетичні горизонти	Глибина відбору зразків, см	Розмір агрегатів у мм, вміст агрегатів у %										Сума агрегатів розміром 0,25-10	Коефіцієнт структурності	Показник водостійкості, %	Коефіцієнт водостійкості (за Медведєвим)	Критерій водостійкості, %	
			>10	10-7	7-5	5-3	3-2	2-1	1-0,5	0,5-0,25	<0,25							
Підзолисто-дернові поверхнево-оглеєні грубопилувато-середньосуглинкові ґрунти на делювіальних відкладах. Угіддя – рілля.																		
1	HEop.	0-24	59,20	7,25	6,80	9,13	5,15	2,87	2,25	3,35	4,00	36,80	0,58	128,6	0,49	553,6		
			-	-	2,57	5,25	4,63	3,90	14,10	16,90	52,65	47,35						
	HE п/ор.	24-37	52,20	5,10	7,06	8,03	5,40	4,47	7,25	3,45	7,04	40,76	0,69	92,7	0,41	178,5		
			-	-	6,67	3,47	5,50	3,03	4,30	14,80	62,23	37,77						
Підзолисто-дернові поверхнево-оглеєні грубопилувато-середньосуглинкові слабозмиті ґрунти на делювіальних відкладах. Угіддя – рілля.																		
2	HE+EHop.	0-28	64,12	4,21	6,80	7,23	5,50	2,57	2,33	2,10	5,14	30,74	0,44	126,2	0,41	528,4		
			-	-	0,29	4,20	5,80	5,09	6,11	17,30	61,21	38,79						
	EH	28-38	67,76	6,00	6,90	9,23	5,80	3,58	3,15	2,90	5,04	27,20	0,37	127,5	0,37	390,9		
			-	-	1,42	2,90	3,80	2,90	4,55	19,10	65,33	34,67						
Підзолисто-дернові поверхнево-оглеєні грубопилувато-середньосуглинкові середньозмиті ґрунти на делювіальних відкладах. Угіддя – рілля.																		
3	HE+EH+le	0-29	58,73	5,32	6,80	7,23	6,14	5,27	6,90	4,35	7,34	33,93	0,51	137,8	0,51	271,6		
			-	-	2,57	6,40	4,15	3,10	5,05	25,50	53,23	46,77						
Підзолисто-дернові поверхнево-оглеєні грубопилувато-середньосуглинкові сильнозмиті ґрунти на делювіальних відкладах. Угіддя – рілля.																		
4	EH+le	0-27	63,54	4,12	6,30	5,53	6,94	7,87	6,50	5,52	6,48	29,98	0,42	139,3	0,45	252,3		
			-	-	1,08	3,54	3,05	3,70	3,90	26,50	58,23	41,77						

Таблиця 3 – Загальні фізичні властивості

Номер розрізу	Генетичні горизонти	Глибина відбору зразків, см	Щільність твердої фази, г/см ³	Щільність будови, г/см ³	Загальна шпаруватість, %
Підзолисто-дернові поверхнево-оглеєні грубопилувато-середньосуглинкові ґрунти на делювіальних відкладах. Угіддя – рілля					
1	HEop.gl	0-24	2,33	1,40	40,0
	HEп/op.gl	24-37	2,39	1,46	38,9
	EHgl	39-49	2,52	1,56	38,0
	legl	52-62	2,55	1,58	38,1
	lgl	70-80	2,66	1,61	39,5
	lPgl	90-100	2,67	1,64	38,6
	Pigl	113-123	2,69	1,68	37,5
	Pgl	140-150	2,70	1,72	36,3
Підзолисто-дернові поверхнево-оглеєні с грубопилувато-середньосуглинкові слабозмиті ґрунти на делювіальних відкладах. Угіддя – рілля					
2	HE+EHop.	0-28	2,36	1,38	41,5
	EHgl	28-38	2,42	1,40	42,1
	legl	39-49	2,54	1,48	41,7
	lgl	55-65	2,59	1,56	39,8
	lPgl	78-88	2,69	1,68	37,5
	Pi	98-108	2,71	1,77	34,7
Підзолисто-дернові поверхнево-оглеєні грубопилувато-середньосуглинкові середньозмиті ґрунти на делювіальних відкладах. Угіддя – рілля					
3	He+EH+le	0-29	2,46	1,44	41,4
	legl	29-36	2,52	1,48	41,3
	lgl	43-53	2,57	1,52	40,9
	lPgl	67-77	2,59	1,62	37,5
	Pi	93-103	2,62	1,67	36,3
Підзолисто-дернові поверхнево-оглеєні грубопилувато-середньосуглинкові сильнозмиті ґрунти на делювіальних відкладах. Угіддя – рілля					
4	EH+le	0-27	2,52	1,52	39,7
	le	35-45	2,70	1,56	42,2
	l	54-64	2,68	1,60	40,3
	lP	71-81	2,72	1,69	37,8

У ґрунтах, що зазнали ерозійної деградації, вміст гумусу значно менший, в орному шарі (0-30 см) слабозмитих відмін становить 1,65%, середньозмитих – 1,37%, сильнозмитих – 1,06%. Згідно прийнятих градацій, вміст гумусу оцінюється як мізерно незначний (В. А. Ковда, Б. Г. Розанов, 1988). Відповідно до нормативних параметрів деградації ґрунтів за величиною де гуміфікації, втрати гумусу в слабозмитих відмінах підзолисто-дернових поверхнево-оглеєних ґрунтів становлять 24,4% від еталону, ґрунти зазнали деградації високого ступеня. Середньо- і сильнозмиті ґрунти знаходяться у кризовому стані, втрати гумусу від еталону становлять відповідно 41,9-54,6 %. За еталон приймався вміст гумусу в нееродованих ґрунтах [2]. Розраховані ерозійні втрати гумусу у товщі 0-20 см слабоеродованих ґрунтів становлять 40,9 т/га, середньо-еродованих – 33,3 т/га, сильнозмитих – 26,8 т/га.

Реакція ґрунтового розчину підзолисто-дернових поверхнево-оглеєних ґрунтів залежить від особливостей використання і ступеня окультурення. Ґрунти, які вико ристовуються під ріллею, в гумусово-елювіальному горизонті HE характеризуються нейтральною реакцією ґрунтового розчину, величина рН сольового становить 6,36-6,69 (табл. 4). Еродовані ґрунти в орному горизонті характеризуються нейтральною, близькою до нейтральної та слабокислою реакцією ґрунтового розчину, величина рН сольового становить 5,48-6,31. Величина гідролітичної кислотності підвищена, становить 4,5-4,8 ммоль/100г ґрунту (табл. 4). Сума ввібраних основ підзолисто-дернових поверхнево-оглеєних ґрунтів під ріллею в орному шарі коливається у межах 9,2-11,3 ммоль/100г ґрунту і оцінюється як низька та середня. Ступінь насичення ґрунтового вбирного комплексу основами середній і підвищений, становить 65,7-71,1%.

Таблиця 4 – Фізико-хімічні властивості ґрунтів

Номер розрізу	Генетичні горизонти	Глибина відбору зразків, см	Вміст гумусу, %	рН сольове	Сума ввібраних основ	Гідролітична кислотність	Ступінь насичення основами, %
					Ммоль/100 г ґрунту		
Підзолисто-дернові поверхнево-оглеєні грубопилувато-середньосуглинкові ґрунти на делювіальних відкладах. Угіддя – рілля							
1	HEop.gl	0-24	2,05	6,36	9,9	4,5	68,8
	HEп/op.gl	24-37	1,69	6,69	11,3	4,3	72,4
	EHgl	39-49	0,89	3,39	8,5	4,9	59,0
	legl	52-62	0,30	5,71	8,2	5,3	60,7
	lgl	70-80	0,25	5,20	6,3	5,8	52,1
	lPgl	90-100	–	4,84	–	–	–
Підзолисто-дернові поверхнево-оглеєні грубопилувато-середньосуглинкові слабозмиті ґрунти на делювіальних відкладах. Угіддя – рілля							
2	HE+EHop.	0-28	1,65	6,31	9,2	4,8	65,7
	EHgl	28-38	1,10	6,35	10,5	4,4	70,5
	legl	39-49	0,43	6,30	9,4	4,5	67,6
	lgl	55-65	0,39	5,62	8,3	4,4	65,3
	lPgl	78-88	–	4,90	7,1	6,2	53,4
	Pi	98-108	–	4,50	–	–	–
Підзолисто-дернові поверхнево-оглеєні грубопилувато-середньосуглинкові середньозмиті ґрунти на делювіальних відкладах. Угіддя – рілля							
3	He+EH+le	0-29	1,37	5,70	10,2	4,5	69,4
	legl	29-36	0,54	5,33	10,1	4,4	69,6
	lgl	43-53	0,40	5,08	9,3	4,8	66,0
	lPgl	67-77	0,25	4,39	6,2	7,3	45,9
	Pi	93-103	–	4,35	–	–	–
Підзолисто-дернові поверхнево-оглеєні грубопилувато-середньосуглинкові сильнозмиті ґрунти на делювіальних відкладах. Угіддя – рілля							
4	EH+le	0-27	1,06	5,48	11,3	4,6	71,1
	le	35-45	0,50	5,50	11,8	4,4	72,8
	l	54-64	0,42	4,35	6,1	7,6	44,5
	lP	71-81	0,20	4,25	–	–	–

Висновки і перспективи подальших досліджень Таким чином, тривале використання підзолисто-дернових поверхнево-оглеєних ґрунтів північно-західного Передкарпаття спричинило розвиток деградаційних процесів, пов'язаних з водною ерозією, переуцільненням, знеструктуренням, дегуміфікацією тощо. Причиною розвитку деградацій є інтенсивний агротехногенний пресинг на орні землі, застосування важкої сільськогосподарської техніки, недотримання структури сівозмін, домінування у їхній структурі просапних і зернових культур при низькій частці багаторічних трав,

недосконалість технологій обробки ґрунтів і вирощування сільськогосподарських культур.

Виявлені деградаційні процеси вимагають ґрунтозахисного ведення землеробства, запровадженні невідкладних заходів щодо мінімізації негативних явищ і охорони ґрунтів, запровадження моніторингових спостережень за їхнім станом.

На перспективу планується дослідження генетико-географічних особливостей підзолисто-дернових поверхнево-оглеєних ґрунтів північно-західного Передкарпаття, трансформації морфологічних ознак ґрунтів під впливом ерозії, ерозійної деградації ґрунтів.

Список літератури

1. Гаськевич В. Г. Підзолисто-дернові ґрунти Малоого Полісся / В. Г. Гаськевич // Вісник Львівського державного аграрного університету. Сер. Агронімія. – 2006. – № 10. – С. 59-64.
2. Методика моніторингу земель, що перебувають в кризовому стані. – Харків: Вид-во Ін-ту ґрунтознавства і агрохімії ім. О. Н. Соколовського, 1998. – 88 с.
3. Оленчук Я. ґрунти Львівської області / Я. Оленчук, А. Николин. – Львів: Каменяр, 1969. – 84 с.

Гаськевич В. Г. Підзолисто-дернові поверхнево-оглеєні ґрунти північно-західного передкарпаття та їхня агротехногенна трансформація. Викладено результати досліджень підзолисто-дернових поверхнево-оглеєних ґрунтів північно-західного Передкарпаття. Схарактеризовано морфологічні особливості, фізичні та фізико-хімічні властивості ґрунтів, проаналізовано зміни, викликані сільськогосподарським використанням. Встановлено, що тривалий антропогенний пресинг на ґрунти спричинив розвиток деградаційних процесів.

Ключові слова: підзолисто-дернові поверхнево-оглеєні ґрунти, гранулометричний склад, гумус, ерозія, деградація, охорона ґрунтів.

Haskevych V. Podzolic-sod surface gleyed soils of northern-western subcarpathia and their agrotechnogenic transformation. Podzolic-sod surface-gleyed soils (Albeluvisols Gleyic (ABgl), Umbrisols Gleyic (UMgl) are modal for the territory of Northern-Western Subcarpathia occupying an area of 21,800 hectares. These soils are mainly used for arable land, gardens, hayfields and pastures. Long-terms agricultural use significantly influenced soil regimes and processes, physical and physical-chemical properties of soils, their agro-ecological status.

The object of the research is podzolic-sod surface-gleyed soils on deluvial sediments. The subject of the research is morphological features, physical and physical-chemical properties of soils and their transformation under the influence of agricultural use.

Podzolic-sod surface-gleyed soils are characterized by a developed humus profile. The depth of the humus horizon of the A non-eroded type is 28-36 cm on average. There are signs of gleying in the form of iron-manganese punctation and ochreous spots from the surface. Soils have peculiar medium-grained granulometric composition, the content of physical clay is 30.09-30.30%. Soils have undergone repacking and loss of structure. The density of the structure in the arable layer is 1.40-1.46 g/cm³, and the content of agronomically valuable meso-aggregates (0.25-10.0 mm) is 36.80%. The structural and aggregate state of soils is characterized as unsatisfactory.

The content of humus in the arable horizon of A podzolic-sod surface-gleyed soils is 2.05%. In the soils that have undergone erosion degradation, the humus content is much lower, in the arable layer (0-30 cm) of the slightly washed-off types it is 1.65%, in the moderately washed-off types – 1.37%, and in the heavily washed-off types – 1.06%. According to the accepted gradations, the humus content is assessed as low and negligibly insignificant. Soils are characterized by a neutral and slightly acidic reaction. pH_{KCl} in the arable horizon is 5.48-6.36.

Podzolic-sod surface-gleyed soils undergo degradation caused by active anthropogenic pressing, in particular, water erosion, overburdening, decomposition, dehumidification. The agro-ecological state of the soils is mostly evaluated as complex and unsatisfactory.

Keywords: podzolic-sod surface-gleyed soils, granulometric composition, humus, erosion, degradation, soil protection.

Гаськевич В. Г. Подзолисто-дерновые поверхностно-оглеенные почвы северо-западного прикарпатья и их агротехногенная трансформация. Изложены результаты исследований подзолисто-дерновых поверхностно-оглеенных почв северо-западного Прикарпатья. Дана характеристика морфологических особенностей, физических и физико-химических свойств почв, проанализированы изменения, вызванные сельскохозяйственным использованием. Установлено, что длительный антропогенный пресинг на почвы вызвал развитие деградационных процессов.

Ключевые слова: подзолисто-дерновые поверхностно-оглеенные почвы, гранулометрический состав, гумус, эрозия, деградация, охрана почв.

Надійшла до редколегії 31.08.2017